

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ

Щодо проведення розрахунків фізичних осіб між собою за договорами купівлі-продажу, які підлягають нотаріальному посвідченню

Частиною 1 статті 1087 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) встановлено, що розрахунки за участю фізичних осіб, не пов'язані із здійсненням ними підприємницької діяльності, можуть провадитися у готівковій або в безготівковій формі за допомогою розрахункових документів у електронному або паперовому вигляді.

Частиною 3 цієї ж статті передбачено, що граничні суми розрахунків готівкою для фізичних осіб встановлюються Національним банком України.

06 червня 2013 року була прийнята постанова Правління Національного банку України № 210 “Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою”, яка набрала чинності 01 вересня 2013 року.

05 січня 2018 року вказана постанова втратила чинність згідно з постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року № 148 (далі – Постанова № 148).

Постановою № 148 затверджено Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні (далі – Положення).

Пунктом 1 Положення передбачено, що воно розроблено відповідно до Закону України "Про Національний банк України" і визначає порядок ведення касових операцій у національній валюті України юридичними особами (крім банків) та їх відокремленими підрозділами незалежно від організаційно-правової форми та форми власності (далі - підприємства), органами державної влади та органами місцевого самоврядування під час здійснення ними діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів чи іншої господарської діяльності (далі - установи), фізичними особами, які здійснюють підприємницьку діяльність (далі - фізичні особи - підприємці) (далі разом у тексті - суб'єкти господарювання), фізичними особами.

Пунктом 7 Положення встановлено, що фізичні особи мають право здійснювати розрахунки готівкою між собою за договорами купівлі-продажу, які підлягають нотаріальному посвідченню, у розмірі до 50000 (п'ятдесяти тисяч) гривень уключно.

Платежі на суму, яка перевищує 50000 гривень, здійснюються шляхом:

- 1) переказу коштів з поточного рахунку на поточний рахунок;
- 2) унесення та/або переказу коштів на поточні рахунки (у тому числі на депозит нотаріуса на окремий поточний рахунок у національній валюті).

У зв'язку з вищевикладеним, Нотаріальна палата України звертає увагу нотаріусів на наступне.

Дія Положення поширюється на всі договори купівлі-продажу, які підлягають нотаріальному посвідченню. При цьому зазначаємо, що договір може підлягати нотаріальному посвідченню як в силу імперативної законодавчої норми, так і за домовленістю сторін. Не має значення також предмет договору купівлі-продажу, а отже, дія Постанови № 148 поширюється як на договори купівлі-продажу нерухомого майна, так і на договори купівлі-продажу іншого майна (майнових прав), відмінних від нерухомості.

Водночас звертаємо увагу, що згідно зі статтею 85 Закону України “Про нотаріат” (далі — Закон), нотаріус у передбачених законодавством України випадках приймає від боржника в депозит грошові суми і цінні папери для передачі їх кредитору.

Можливість прийняття грошових коштів у депозит нотаріуса щодо виконання зобов'язання за цивільно-правовими договорами передбачена ЦК України.

Так, згідно зі статтею 537 ЦК України боржник має право виконати свій обов'язок шляхом внесення належних з нього кредиторів грошей або цінних паперів у депозит нотаріуса, нотаріальної контори в разі:

- 1) відсутності кредитора або уповноваженої ним особи у місці виконання зобов'язання;
- 2) ухилення кредитора або уповноваженої ним особи від прийняття виконання або в разі іншого прострочення з їхнього боку;
- 3) відсутності представника недієздатного кредитора.

Вказаний перелік є вичерпним.

Отже, на сьогодні виконати норму Положення про проведення розрахунків фізичних осіб через депозит нотаріуса не вбачається можливим до внесення відповідних змін до Цивільного кодексу України.

Договір купівлі-продажу є підставою для проведення розрахунків між сторонами. Згідно з частиною третьою статті 640 ЦК України, договір, що підлягає нотаріальному посвідченню, є укладеним з дня такого посвідчення. Після нотаріального посвідчення договору функція нотаріуса щодо вчинення нотаріальної дії є виконаною. Діючим законодавством на нотаріусів не покладено обов'язку щодо здійснення ними перевірки дотримання сторонами договорів купівлі-продажу, які підлягають нотаріальному посвідченню, обмежень розрахунків готівкою в межах граничної суми.

Враховуючи те, що відповідно до статті 5 Закону нотаріус зобов'язаний сприяти громадянам, підприємствам, установам і організаціям у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права і обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду, вбачається доцільним нотаріусам при нотаріальному посвідченні договорів купівлі-продажу доводити до відома сторін правочину зміст зазначених вище норм Положення.

Інформація надсилається для врахування в роботі.

**Комісія НПУ з аналітично-методичного
забезпечення нотаріальної діяльності**

15 січня 2018 року